

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Svetlany Keil, pt. „Organising for smart specialisation: Hype or institutional change in innovation policy in Lithuania and Poland?” napisaną pod kierunkiem naukowym dr. hab. Krzysztofa Klincewicza, prof. UW oraz dr. Marcina Kardasa z Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Katedry Teorii i Metod Organizacji

1. Podstawy formalno-prawne sporządzenia recenzji

Podstawą formalną sporządzenia niniejszej recenzji jest pismo Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości, Pana prof. dr. hab. Grzegorza Karasiewicza informujące o powołaniu mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Svetlany Keil, pt. „*Organising for smart specialisation: Hype or institutional change in innovation policy in Lithuania and Poland?*” w celu przeprowadzenia postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych i dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Podstawą prawną niniejszego postępowania doktorskiego jest obowiązująca ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020 r. poz. 85 z późn. zm.). w sprawie szczegółowego trybu i warunków prowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Ponadto § 5 ust. 1 uchwały nr 481 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 16 października 2019 r. w sprawie określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora oraz stopnia doktora habilitowanego na Uniwersytecie Warszawskim (Monitor UW poz. 340), uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości z dnia 01.06.2022 r. Przekazana dokumentacja Doktorantki spełnia formalne kryteria wymagane w postępowaniu o nadanie stopnia doktora zgodnie z przywołaną wyżej Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020 r. poz. 85 z późn. zm.).

3. Ocena rozprawy doktorskiej wynikająca z art. 187.1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm)

Przedłożona praca doktorska, zgodnie z proponowanym jej tytułem, dotyczy trzech powiązanych ze sobą obszarów: inteligentnej specjalizacji, zmiany instytucjonalnej oraz polityki innowacyjnej w dwóch wybranych do analizy krajach: Polski i Litwy. Tym trzem obszarom, Doktorantka podporządkowuje całościową strukturę swojej pracy, która jest bardzo szczegółowa, co do poruszanych wątków i jak najbardziej zasadna w kontekście proponowanych teorii, empirycznych elementów pracy opartych na danych wtórnych, jak również danych pozyskanych w drodze badań jakościowych (m.in. wywiadów). Przeglądając strukturę pracy jako punkt wyjścia do zrozumienia całości pracy, zwraca moją uwagę bardzo dobre ustrukturyzowanie wątków pracy ujętych w siedmiu rozdziałach, które tworzą bardzo spójną i uporządkowaną strukturę czyniąc ją logiczną i powiązaną. Pozwala to na śledzenie całościowego wyводу Doktorantki w sposób znacznie ułatwiony dla czytelnika (recenzenta).

Dobrą praktyką w pracach doktorskich (i nie tylko) jest wprowadzenie czytelnika do założeń badawczych pracy (tzw. rozdział pierwszy, pkt 1). We Wprowadzeniu, Doktorantka odwołuje się do tematu badań osadzając go na tle innowacji, polityki innowacyjnej danego kraju, w kontekście empirycznym odwołując się szczególnie do teorii neoinstytucjonalnej w której reguły, normy i aspekty kulturowe wpływają na podejmowane działania przez organizacje. W całej pracy teoria neoinstytucjonalna (instytucjonalizacja) i działania przenikają się w kontekście zrozumienia inteligentnych specjalizacji, strategii inteligentnych specjalizacji i polityk badawczo-innowacyjnych danego kraju. Uzupełnieniem tej teorii, staje się teoria strukturacji, która marginalnie jest przywoływana w tej pracy. Wydaje się, że jej potencjał nie został do końca wykorzystany biorąc pod uwagę kluczową rolę zasobów, które służą aktorom (organizacjom) w ich działaniach w powiązaniu z zdolnością aktorów (organizacji) do wykonywania zadań. Interesującym założeniem teorii strukturacji jest to, kiedy aktorzy podejmują interakcję, wykorzystują zasoby, a kiedy wykorzystują zasoby, mobilizują władzę do kształtowania działań innych osób, co można byłoby wykorzystać do analizy i interpretacji kształtowania kierunków zmian i polityk badawczo-innowacyjnych (tutaj rozumianych szerzej, jako struktury).

Jak słusznie zauważa Doktorantka, niewiele jest badań, które pozwalają zrozumieć formułowane strategie inteligentnych specjalizacji oraz ich wpływ na tworzone polityki innowacji i ich zmiany w różnych regionach akcentując zarazem rozbieżność między teorią a

praktyką polityczną. To co staje się głównym obszarem dociekań (problemem badawczym) w tej pracy są strategie inteligentnej specjalizacji, które nie prowadzą do priorytetyzacji i konsolidacji wsparcia publicznego dla badań i innowacji (B+I) w okresie programowania finansowego 2014-2020 w Polsce i na Litwie. Problemowi badawczemu Doktorantka dedykuje w sumie osiem pytań badawczych oraz cztery pytania literaturowe, które stawia w oparciu o systematyczny przegląd literaturowy będący istotnym uzupełnieniem (ale też elementem triangulacji) wykorzystanych metod badawczych w pracy.

W kolejnym rozdziale, Doktorantka przedstawia teoretyczne podwaliny dla swoich rozważań w oparciu o które sformułowała założenia badawcze pracy, a w dalszej jej części dokonała analizy danych i wnioskowania. Główną perspektywą teoretyczną Jej pracy jest teoria nieinstytucjonalna oraz instytucjonalizacja rozpatrywanych, terytorialnych strategii inteligentnych specjalizacji w wybranych do badań krajach, które trafnie dobrała w swojej pracy. Jak słusznie zauważa, brak precyzyjnego definiowania strategii inteligentnych specjalizacji utrudnia pomiar poziomu instytucjonalizacji według przyjętych założeń. Kluczowymi koncepcjami teorii neoinstytucjonalnej stają się wspomniana instytucjonalizacja z perspektywy wyniku i procesu, legitymizacja, pole organizacyjne, izomorfizm i rozdzielanie. Rozpatrywane łącznie tworzą perspektywy, które pozwalają zrozumieć zachowania instytucji (organizacji) w oparciu o przyjęte normy i wartości, stawiając w centrum rozważań aktorów. Doktorantka nawiązała w tym rozdziale również do źródeł stabilności i zmian organizacyjnych (tj. logika instytucjonalna, aktorzy i praca instytucjonalna, układy relacyjne i władza) oraz ich wpływu na instytucjonalizację, mocno akcentując w pracy naciski (zwane izomorfizmami) rozumiane jako mechanizmy egzekwowania instytucji. Nawiązano tutaj nieznacznie do teorii sieci, która niekoniecznie ma tylko horyzontalny wymiar, należało być może wyjść nieco szerzej poza nieformalne (poziome) relacje, łącząc wymiar horyzontalny z wertykalnym (w tym stosując tak zwane metasieciowe podejście do analizy aktorów, działań/zadań i zasobów zakorzenionych w danej strukturze). Wydaje się, że potencjał teorii sieci rozpatrywany w powiązaniu z teorią neoinstytucjonalną i instytucjonalizacją nie jest jeszcze rozpoznany. Biorąc pod uwagę kluczową rolę aktorów można byłoby tutaj rozważać operacjonalizację ewoluowania relacji.

W rozdziale drugim Doktorantka nawiązała do polityki innowacji, systemu innowacji, partycypacji i wspólnym zarządzaniu w powiązaniu z strategią inteligentnych specjalizacji (S3). W powiązaniu z polem organizacyjnym na plan pierwszy wysuwają się aktorzy, struktury i mechanizmy interakcji poprzez podejście partycypacyjne. W kontekście badania polityki

innowacji Doktorantka zwraca uwagę na błędy i zagrożenia według Foraya i Howletta, a które dotyczą błędów przy projektowaniu S3 oraz głównych przyczyn niepowodzeń polityki (w domyśle innowacji, choć Doktorantka tego nie precyzuje powołując się na Howletta). W kontekście praktycznych implikacji zaprezentowanych w końcowym rozdziale, warto było je mieć na uwadze. Istotnym w tej części pracy jest zwrócenie uwagi, że S3 ma na celu zróżnicowanie polityki innowacyjnej w odniesieniu do specyficznych warunków w regionach i odnosi się do systemowych niepowodzeń. W powiązaniu z polityką innowacji, Doktorantka omawia systemy innowacji oraz ich implikacje dla granic powstającego pola organizacyjnego wokół S3. W podrozdziale tym omówiono rodzaje systemów innowacji, w tym krajowy, regionalny, sektorowy, czy technologiczny w powiązaniu z miejscem i przemysłem, co skłania niektóre branże do lokowania się w niektórych regionach bardziej niż w innych, wpływając na charakterystykę regionu pod względem jego struktury przemysłowej i dominującej bazy wiedzy. W podejściu tym, stosunkowo ciągle nowa koncepcja S3 stanowi alternatywę dla liniowego podejścia do innowacji nierzadko będącego domeną praktyki politycznej, jak zauważa Doktorantka. Powiązanie S3 z systemami innowacji oraz strukturyzacją obszarów, takich jak logika instytucjonalna, struktury zarządzania (państwa) i zaangażowanie interesariuszy (podmioty społeczne) ze szczególnym uwzględnieniem polityki inkluzywności, podejść włączających i partycypacyjnych pozwalają tworzyć różne konfiguracje polityki innowacji. Zarówno w rozdziale pierwszym, jak i drugim Doktorantka sięga po adekwatne źródła literaturowe, które w zadawalającym stopniu pozwalają zapoznać się z poszczególnymi (rozdrobnionymi) wątkami, które dają jednak pełny obraz spojrzenia na teorię neointytucjonalną i politykę innowacji przez pryzmat neoinstytucjonalizmu. Brakuje mi osobnego podrozdziału, który wyjaśniłby szerzej proces przedsiębiorczego odkrywania (EDP), sama definicja i Rysunek 8 wydają się niewystarczające.

Rozdział trzeci poświęcony jest inteligentnej specjalizacji i stanowi kontekst dla badań własnych Doktorantki, a więc instytucjonalizacji strategii inteligentnych specjalizacji w wybranych krajach. Wykorzystanie systematycznego przeglądu literatury uważam za jak najbardziej zasadne i pożądane, szczególnie w badaniach jakościowych (jeśli prowadzony z zachowaniem rygoru metodycznego) dający podstawy do argumentacji na rzecz trafności i rzetelności prowadzonych badań. Zastanawiam się, w jaki sposób i w oparciu o jak dobrane źródła Doktorantka przygotowała podstawy teoretyczne ujęte w rozdziałach pierwszym i drugim. Wartością systematycznego przeglądu literatury w rozdziale trzecim (w części podrozdziałów) jest z pewnością identyfikacja czynników, które wpłynęły na postrzegany

sukces lub porażkę S3 w regionach europejskich oraz przedstawienie kontekstu międzynarodowego i krajowego dla S3. Pozytywnie oceniam wybór tzw. podejścia sześciu kroków zawartych w Przewodniku RIS3 wykorzystany w analizie porównawczej dla S3 w Polsce i Litwie. Doktorantka omówiła je dość szczegółowo, by następnie zaprezentować podobieństwa i różnice między badanymi krajami. Za cenne uważam zidentyfikowanie przez Doktorantkę cechy charakteryzujące środowisko S3 w Polsce i Litwie.

W mojej ocenie rozdział czwarty zawierający opis założeń i metod badawczych powinien być umiejscowiony po rozdziale drugim (jako trzeci lub jako początkowy rozdział). Natomiast wyniki systematycznego przeglądu literatury (obecnie rozdział trzeci) oraz wyniki badań zawarte w rozdziale piątym powinny być opracowane w oparciu o pytania badawcze (RQ1-8) i pytania literaturowe (LQ1-4) jednoznacznie ponumerowane i wyeksponowane, co ułatwiłoby nieco śledzenie logiki wyводу Doktorantki z zachowaniem iteracyjności w podejściu badawczym stosowanym przez Doktorantkę. Warto byłoby zachować pewną konsekwencję i w pierw podać LQs (w powiązaniu z rozdziałem trzecim, a raczej czwartym, jeśli przyjmiemy, że rozdział metodyczny powinien być wcześniej), a następnie RQs w powiązaniu z rozdziałem piątym. Tym samym we Wprowadzeniu, zmieniałaby się kolejność prezentacji pytań literaturowych i badawczych. Warto byłoby w oparciu o schemat blokowy przedstawić kompleksowy model i proces badawczy z ujęciem wszystkich etapów tego procesu i metod badawczych, którymi kierowała się Doktorantka prowadząc badania. Bardzo wysoko oceniam przygotowanie, prowadzenie, kodowanie i analizę danych pozyskanych z wywiadów przez Doktorantkę z wykorzystaniem narzędzi teorii ugruntowanej, tj. przewodnik po warunkowych relacjach oraz macierzy kodowania refleksyjnego, znajomość procesu prowadzenia badań z wykorzystaniem tej wymagającej i złożonej metody badawczej.

Imponuje również liczba przeprowadzonych wywiadów w dość długiej perspektywie czasowej. W powiązaniu z zebranymi danymi wtórnymi możemy stwierdzić, że triangulacja badań została zrealizowana na wysokim poziomie. Wywiady odbyły się w oparciu o dobrze rozpoznany i zastosowany dobór celowy z zastosowaniem wstępnych kryteriów pobierania próbek oraz z zachowaniem etyki prowadzenia tego typu badań. Kontekstem metodyki badań własnych jest teoria ugruntowana, którą uważam za trafnie dobraną i uzasadniającą wybór i zastosowane podejście badawcze.

Rozdział piąty prezentuje wyniki dla Polski i Litwy konsekwentnie w oparciu o bloki tematyczne będące istotą przedmiotowej rozprawy, którymi są: 1) S3 i powstające struktury pola organizacyjnego, w tym struktury zarządzania, struktury relacyjne i powiązania

instytucjonalne, struktury władzy i logiki pola; 2) Dokumenty S3 i wdrożenie, w tym priorytetyzacja, wdrożenie, monitorowanie; 3) Aktorzy S3 i mechanizmy interakcji; 4) Instytucjonalizacja S3, izomorfizm i rozdzielanie, w tym koercyjne, mimetyczne i normatywne ciśnienia izomorficzne. Każdy z podrozdziałów Doktorantka podsumowuje komentarzem porównującym oba kraje z punktu widzenia przyjętych tematów. Wartością dodaną tego rozdziału są propozycje oparte na ustaleniach z obu krajów, które Doktorantka formułuje na podstawie analizy dokumentacji oraz pozyskanych wywiadów. Przytoczone cytaty bardzo wzbogacają wyniki badań, pozwalają spojrzeć na przyjętą perspektywę respondenta i śledzić tok jego/jej rozumowania. Rozdział ten stanowi próbę odpowiedzi na sformułowane wcześniej pytania badawcze (RQs), które Doktorantka realizuje na wysokim poziomie merytorycznym i ze znanstwem poruszanych obszarów zmierzających do zrozumienia procesu kształtowania, realizacji, wdrożenia i monitorowania założeń S3 w obu wybranych do badań krajach.

Rozdziały końcowe, w tym dyskusja wyników, przedstawione przez Doktorantkę ukierunkowują czytelnika głównie na dociekania wokół pola organizacyjnego oraz krytyczne elementy S3 (struktury, procesy, mechanizmy interakcji między aktorami i inteligentnymi specjalizacjami) i ich konceptualizację. Ponadto na problem nieciągłości jako dominującej cechy S3, którą Doktorantka definiuje oraz postrzega jako istotną przeszkodę w instytucjonalizacji początkowych założeń S3. Interesująco prezentują się wnioski z rozprawy, które znajdują się w rozdziale siódmym, raczej w duchu niespełnienia pokładanych nadziei, jakie strategie inteligentnych specjalizacji miały nieść dla regionów, co nie przekreśla jednak kontynuowanie tego procesu ukierunkowanego na szeroko rozumiany rozwój poparty konstruktywnymi propozycjami przez Doktorantkę. W duchu również teorii organizacji i zarządzania, Doktorantka wnioski z rozprawy prezentuje w oparciu o następujące wątki: 1) S3 jako rozwijająca się dziedzina organizacyjna; 2) Dokumenty S3 i implementacja; 3) Aktorzy S3 i mechanizmy interakcji oraz 3) Instytucjonalizacja S3, izomorfizm i rozdzielanie. Przedstawione propozycje mogą w przyszłości stać się podstawą do formułowania hipotez badawczych i ich weryfikacji na drodze badań ilościowych, jak również w niektórych przypadkach stanowią praktyczne kierunki udoskonaleń S3 z których mogą skorzystać decydenci. Doktorantka poprzez swoją rozprawę i wnioski, wnosi wkład teoretyczny do ogólnej teorii neoinstytucjonalnej łącząc ją z dyfuzją, izomorfizmem i oddzieleniem („odsprężaniem”). Odwołując się do głównego problem badawczego rozprawy, Doktorantka mocno akcentuje nieciągłości oraz deficyty (które precyzyjnie artykułuje) wynikające z wielu przyczyn, powiązanych z strukturami zarządzania wokół S3, co skutkuje słabością w realizacji

i monitorowania strategii na poziomie odrębnych priorytetów, niewielką konsolidacją funduszy oraz horyzontalną polityką innowacyjną. Rozprawę doktorską zamyka identyfikacja praktycznych implikacji, ograniczeń procesu badawczego oraz kierunki dalszych badań.

Przedłożona rozprawa doktorska stanowi kompendium wiedzy, powiązania teorii i praktyki wokół współczesnych obszarów rozwoju regionów ukierunkowanych na strategię inteligentnych specjalizacji i ich implementacji z korzyścią dla ich przewag konkurencyjnych. Jestem pełna uznania dla szczegółowości prezentowanych tematów, rygoru metodycznego, doboru źródeł i ich krytycznej analizy. Rozprawę oceniam wysoko, uważam, że ma ona potencjał publikacyjny, który powinien być zrealizowany, nie tylko w globalnych wydawnictwach, ale również na szczeblu Komisji Europejskiej jako naukowo-badawczy materiał, poparty rygiorem metodycznym, który uprawnia do formułowania takich a nie innych wniosków. Rozprawa doktorska (w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 r., art. 187.1) „prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.” Rozprawa Doktorantki spełnia w/w kryteria w stopniu więcej niż zadawalającym.

3. Konkluzja

W świetle przedstawionej rozprawy doktorskiej Doktorantki związanej z uzyskaniem stopnia naukowego doktora zawartej w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Svetlany Keil spełnia kryteria uzyskania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Popieram wniosek o nadanie mgr Svetlance Keil stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

